

โมทนาสาธุสาร

ฉบับเดือนเมษายน ๒๕๕๒

พระธรรมเทศนาในโครงการปฏิบัติธรรมรุ่นที่ ๗ “เฉลิมพระเกียรติในหลวง ๘๑ พรรษา”

มวาทปัญญา

วันพุธที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๑

โมทนาสาธุ โมทนาสาธุ โมทนาสาธุ วันนี้จะได้เทศน์ถึงปัญญามรรคหรือมรรคปัญญาต้องว่าอย่างนี้ปัญญาเป็นพื้นฐานที่ให้เข้าสู่พระนิพพานต้องว่าอย่างนี้ ปัญญาก็คือเหตุผลที่ถูกต้อง เหตุผลที่ถูกต้องไม่ว่าเราจะทำทานก็ต้องมีเหตุผลที่ถูกต้อง จะรักษาสีลก็ต้องมีเหตุผลที่ถูกต้อง อากาที่เรา รู้จักความถูกต้องเสมอๆเนี่ย นั่นแหละคือตัวปัญญาไม่ใช่ว่าได้ยินคำว่าปัญญาแล้วไม่รู้ว่าปัญญาอย่างไร ถ้าพูดตามภาษาไทยบ้าน(ปัญญา)คือก็แบ่งแจก ยา(ญา)ก็คือรักษาโรคร้ายไข้เจ็บ พวกปัญญาก็ก็ต้องแจกยาให้พวกโยมกินพวกคนป่วยทั้งนั้นเลย ป่วยทางกายก็ยิ่งพอว่าป่วยทางจิตนี้แยเลยต้องว่าอย่างนี้ ฉะนั้นปัญญาคือเหตุผลที่ถูกต้อง เหตุผลของพระพุทธเจ้าที่ใช้ในการบำเพ็ญ**พุทธกาละกระทำ**ในการสร้างบารมี อุปบารมี ปรมาตบารมีเนี่ย แล้วก็ทรงใช้เหตุผลพิจารณาทุกสิ่งทุกอย่างแล้วนะ พระองค์ก็พิจารณาเห็นทานการให้เหมือนกับที่อาตมาสอนไว้แล้วหมายถึงว่าปัญญาในทาน ปัญญาในศีล ปัญญาในเนกขัมมะแล้วแต่ต้องเป็นยาที่จะขจัดขยะอารมณ์มะเร็งอารมณ์ทั้งหมดเลยแล้วก็ขจัดความวิตกกังวลทั้งหมดถ้าเรามีปัญญาล้วนเหตุผลล้วนๆนะหมายถึงว่าเหตุผลล้วนๆไอ้เหตุผลมันก็ต้องมีเหตุมีผล ถ้าโยมว่ามีเหตุเหตุผลต่างๆพระพุทธเจ้าก็บอกว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่พระเถระท่านจำเอามาที่ท่านได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นแล้วโดยธรรมดาสิ่งนั้นทั้งปวงล้วนมีความดับเป็นธรรมดาเนี่ย พระองค์ก็แสดงถึงเหตุถึงผลเนี่ยก็คือแสดงปัญญานั้นแหละ

ที่นี้เมื่อเรามีปัญญาเหตุผลที่อยากทุกอย่างเกิดขึ้นด้วยเหตุด้วยผลอะไรเป็นเหตุอะไรเป็นผลที่นี้เรามีปัญญาเราฟังมาเรารู้เหตุผลต้นปลายแล้วหมายถึงว่าจิตของเราเนี่ยแหละเป็นเหตุเพราะเราเลือกเกิดมา เกิดมาแล้วก็ต้องมีจิตของเราเนี่ยเป็นสำคัญอย่างอื่นไม่สำคัญแต่ว่าต้องเป็นส่วนประกอบถ้าไม่มีจิตเป็นต้นเหตุแล้วละก็ไม่สามารถรู้เรื่องอะไรได้ต้องว่าอย่างนี้เหมือนคนปัญญาอ่อนอะไรเนี่ยมีจิตนะไม่ใช่ไม่มีจิตแต่ว่าไม่สมควรแก่เหตุต้องว่าอย่างนี้ คนที่ป่วยอย่างนั้นสมาธิสั้นดาวซินโดมเนี่ยเหมือนกับว่าได้ยินมาไม่ครบถ้วน เมื่อได้ยินมาไม่ครบถ้วนมาประกอบกับปัญญาๆมันก็เล็กปัญญาไม่ครบถ้วนเหมือนกันเพราะมีเหตุผลที่ไม่ครบถ้วน ฉะนั้นทุกคนนั้นแหละการที่จะได้อาการ๓๒ ครบถ้วนได้ยินครบถ้วนแล้วถ้ามีปัญญาครบถ้วนแล้วๆจึงมาใคร่ครวญพิจารณานั้นนะจึงจะได้รู้เหตุรู้ผลที่ครบถ้วนไม่อย่างนั้นจะต้องมีตกๆหล่นๆหรือมากเกินไปน้อยเกินไปเนี่ยขึ้นอยู่กับปัญญาหรือเหตุผลแต่ว่าต้องอาศัยเหตุและผล ถ้าเราจะพิจารณาถึงอดีตเหตุปัจจุบันผลอนาคตปัจจุบันเหตุอนาคตผลเพราะฉะนั้นมันเป็นอัญมณีมีอัญมณีปัจจัยกันทั้งเหตุทั้งผลนั้นนะ ปัจจุบันเราว่างคือเรามีทานปัญญาในทานปัญญาในศีลปัญญาในเนกขัมมะแล้วก็อดใจให้ว่างได้ทุกอย่างราวตัดใจให้เป็นทานที่เรียกว่าหักใจหรือตัดใจหรือสงบใจหรือทำจิตให้ใจเป็นปกติให้มีทานเป็นปกติให้มีศีลเป็นปกติให้มีเนกขัมมะโดยปกติก็อยู่ในเหตุในผลอันปกติ เมื่อมีเหตุมีผลเป็นปกติแล้วนั้นแหละเราก็เอาเหตุเอาผลอันปกติเหล่านี้เป็นมรรคคือทำไปเรื่อยๆเมื่อเราทำไปเรื่อยๆมันก็เกิดการสั่งสมความรู้ไปเรื่อยๆไอ้ความรู้ที่มันเกิดขึ้นมีความชำนาญเกิดขึ้นนั้น

แหละเค้าเรียกญาณความรู้ ญาณความรู้ถ้าภาษาทางโลกเค้าเรียกว่าผู้ชำนาญงาน เหมือนเราทำงานทุกวันเนี่ยทำงานเคยชินตาไม่ต้องไปดูนะมือมันไปได้เหมือนเราพิมพ์ดีดอะไรเนี่ยมือมันไปเองโดยอัตโนมัติเลยตามองผ่านๆ ไม่ได้ไปดูตรงๆนะเวลาคนเก่งๆเนี่ยเค้าไม่ได้ดูตรงๆนะเค้าดูผ่านหรือใช้หางตากวาดไปเท่านั้นเองนะแต่เมื่อไม่ไปเนี่ยพวกเนี่ยเค้าเรียกว่ามีญาณความรู้เป็นชาวน์ญาณคือ คล่องแคล่วว่องไวเพราะมันทำอยู่ทุกวันมันเชี่ยวชาญ ปัญญา ก็เหมือนกันมันรู้เหตุผลทุกวันเลยเข้า สาย บ่าย เย็น กลางค้ำกลางคืนหรือตื่นนอนพอตื่นมาก็รู้แล้วว่าต้องทำอะไรนะเราจะต้องทำสมควรสิ่งที่จะต้องทำถือว่าเป็นกิจวัตรเลยเมื่อเราทำกิจวัตรของเราแล้วเราก็จะเห็นเมื่อก่อนนี้เรายังไม่ได้ทำเป็น ยังไงต้องพิจารณาเนี่ยอย่างพวกวิปัสสนาวิปัสสนาเนี่ยจะต้องพิจารณาย้อนหลังเค้าเรียกปัญญาใน วิปัสสนาก็คือต้องหาเหตุผลนั่นเองแต่ถ้าเป็นถึงขั้นญาณความรู้แล้วไม่มีการที่จะหาเหตุผลอีกแล้ว ต้องว่าอย่างนี้เพราะความชำนาญหรือวสีเกิดขึ้นแล้วเค้าจึงเรียกว่าปัญญาญาณ เมื่อปัญญาญาณเกิดขึ้น แล้วก็รู้เหตุผลเกิดขึ้นรวดเร็วอุปมาเหมือนกับตัวหนังสือเนี่ยเราต้องใช้สัญญาก่อนจำตัว ข-ชอ ตัว ง-งอ อะไรพวกเนี่ยสระ พยัญชนะอะไรพวกเนี่ยต้องใช้สัญญาความจำพอจำมาได้ครบถ้วนแล้วจึงจะเอามาผสมกันอาการที่เราเอามาผสมกันนั้นแหละคือรู้เหตุผลมาเป็นคำพูดรู้เรื่องราวเนี่ยเค้าเรียกปัญญา คือรู้จักเอามาผสมกันให้ไปรู้ความหมายขึ้นมาที่นี้ทีหลังเราคล่องแคล่วว่องไวแล้วพอเห็นก็รู้เลยไม่ต้องมีการผสมอีกแล้วเค้าเรียกญาณความรู้

เมื่อญาณความรู้เกิดขึ้นแล้วเนี่ยหมายถึงว่าเรามองพบบัญแล้วเนี่ยเราไม่ยึดติดเนี่ยเหมือนกับข่าว ในหนังสือพิมพ์ที่เราอ่านทุกวันๆหรือดูอะไรทุกวันๆดูแล้วเราก็รู้แล้วๆก็ไม่อยากดูอีกแล้วเนี่ย เค้าเรียก วิมุติหลุดพ้นเพราะจิตไม่สนใจแล้วเค้าเรียกรู้แล้วก็ไปรู้แล้วก็ละเว้นไป ไ้อการรู้การละนี่ก็เป็นสิลเป็น ความชำนาญเป็นสิลเป็นศิลปะวิทยาอันหนึ่งสำหรับคนที่มีความชำนาญเหมือนเค้าเรียกกวีจิตรศิลป์หรือ ปฏิมากรรรมสำหรับคนมีฝีมือเนี่ยเค้าจะสร้างจะทำเหมือนอย่างกับปราณีตบรรจงคนที่ไม่เคยสร้างไม่เคย ทำไม่เคยคิดพิจารณาในการสร้างการทำอย่างเค้าไม่ได้เพราะเหตุผลก็คือปัญญาเหตุผลที่ถูกต้องก็คือ ทำให้ดีที่สุดเหตุผลที่ดีที่สุดคือดี ดีมาก ดีพิเศษจะต้องเอาอย่างชนิดดีพิเศษ ดีพิเศษต้องดีพอเหมาะขนาด ใหญ่คือดีแล้วพันทุกซ์เลยไม่ต้องทำแล้วสำเร็จประโยชน์ครบถ้วนไม่ใช่ดีอย่างเดียวไม่พอดีเฉพาะทางดี เฉพาะดีอย่างนั้นอย่างนี้แต่ใช้ไปทำอย่างอื่นก็ไม่เป็นเรื่องอีกถ้าดีมากก็ดีเพิ่มขึ้นอีกก็เหมือนกับดีแค่เป็น บารมี ดีมากก็เป็นแค่เพียงอุปบารมี ดีพิเศษก็เป็นดีปรมัตถบารมีเราจัดดีสามประเภทที่นี้เราก็ต้องใช้ ปัญญา ๓ระดับเหมือนกันระดับเหตุผลบารมี ระดับเหตุผลอุปบารมี ระดับเหตุผลปรมัตถบารมี นั้นแหละ เราจึงจะมีความชำนาญครบถ้วนในเรื่องทุกซ์ในเรื่องเหตุให้เกิดทุกซ์ ในเรื่องความดับทุกซ์ เรื่องการ เข้าถึงความพ้นทุกซ์หรือดับทุกซ์เราจะต้องให้เกิดความชำนาญมา แต่พระพุทธเจ้าที่สั่งสมมาทุก ขาติเลยเพราะพระองค์เป็นปัญญาริณะเพียงแต่คิดนึกเป็นพระพุทธเจ้าต้องสร้างบารมีนึกในใจนั้น๘ อสงไขยแสนกัลป์จนมีกำลังจึงออกปากบอกพระพุทธเจ้าพระองค์ใดพระองค์หนึ่งแล้วก็ออกปาก บรรณาธัมมาธัมโพธิญาณแล้วเนี่ยพระพุทธที่บังกรจึงประทานพยากรณ์ไว้ว่าอีก๘๐สงไขยแสนกัลป์ นั้นนะจึงจะได้สำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วทรงพยากรณ์ว่าพระพุทธบิดาชื่ออะไรพระพุทธมารดา ชื่ออะไรพระพุทธอุปัฏฐากชื่ออะไร อัครสาวกฝ่ายซ้ายชื่ออะไรอัครสาวกฝ่ายขวาชื่ออะไรพระพุทธบิดาชื่อ อะไรพระพุทธมารดาชื่ออะไรเนี่ยพระองค์จะทรงพยากรณ์ไว้เสร็จเลยเพราะฉะนั้นพระองค์เนี่ยเป็นผู้ใส่ใจในปัญญาคือเหตุผลมากมายจะทำอะไรก็ใช้เหตุใช้ผลขึ้นหน้าถ้าเหตุผลไม่สมควรก็จะไม่ทำบอกๆ อะไรบอกว่าจงเชื่อเหตุผลอย่าเชื่อเหตุการณ์เพราะเหตุการณ์มันสร้างภาพได้แต่เหตุผลเป็นของ

ตายตัวเนี่ยเพราะฉะนั้นเมื่อเรารู้แล้วก็พยายามใช้เหตุใช้ผลให้มากเห็นแต่รูปเราอย่าเพิ่งเชื่อรูปอย่าเพิ่งเชื่อตาเพราะอาจจะเห็นไม่ครบถ้วนเห็นแต่ไกลเห็นปานกลางเห็นอย่างใกล้นี้เราก็ต้องสังเกตดูคือใช้เหตุผลในการเห็น เหตุผลในการฟัง เหตุผลในการได้ยินได้ทราบได้รู้สึกว่าเป็นเสียงต่ำเสียงสูงเสียงกลางเสียงอย่างนี้เป็นเสียงอะไรนี่ก็เรื่องปัญญาทั้งนั้นเลยสำหรับคนที่ช่างสังเกตเพราะฉะนั้นปัญญานั้นแหละเป็นตัววิปัสสนาจะนั้นต้องใช้เหตุผลมากถ้าเรารู้แล้วสรุปเหมือนกับว่าพระองค์เป็นสุดยอดปัญญาแล้ววิมุตติหลุดพ้นเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วพระองค์สรุปเลย นิพพานัง ปรมัง สุขญิงหรือสัพเพ ฐัมมา อนัตตา สัพเพ ฐัมมา อนัตตาต้องสรุปลงว่างหมด ว่างหมด เห็นอะไรก็ว่าง ๆ แล้วเราก็ฝึกแต่ว่างอย่างเดียวพอแล้ว อย่างอื่นเราไม่ชำนาญแน่นอนเราต้องเชื่อพระพุทธเจ้าเลย เราแก่เราเฒ่าแล้วเราจะไปทำอย่างพระพุทธเจ้าเนี่ยไม่มีทางสำเร็จ ตายเปล่า เพราะอายุมากแล้วสุขภาพร่างกายไม่แข็งแรงยืน เดิน นั่ง นอนไม่เป็นสุขไม่เหมือนหนุ่มเหมือนสาวแม้หนุ่มสาวก็ยังไม่ได้เหมือนพระพุทธเจ้าอีกเพราะความตั้งใจหรือจิตเจตนาไม่เท่าพระพุทธเจ้าก็ทำไม่ได้เพราะฉะนั้นเหตุผลอันเนี้ยก็คือปัญญาเหตุผลอันเนี้ยพระพุทธเจ้าจึงเอามาแนะนำสั่งสอนว่าสิ่งทั้งหลายเกิดแต่เหตุ สิ่งนั้นทั้งปวงล้วนดับไปเพราะสิ้นเหตุ นี่เป็นข้อสังเกตเลยเราจะได้ไม่ม่งมายไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ ทุกอย่างต้องมีเหตุไว้เห็นว่ามีอันนี้ศรัทธาอย่างนั้นศรัทธาอย่างนี้เนี่ยเค้าหลอกเราหรือเปล่า เราต้องหาเหตุผลถ้าเราอยากรู้ไม่อยากโดนหลอกเราก็ต้องหาเหตุผลให้รู้ให้เข้าใจเราเข้าใจแล้วเราจึงจะไม่ผิดไม่พลาดไม่หลงม่งมายไม่ถูกเค้าหลอกต้องว่าอย่างนี้เพราะฉะนั้นเราต้องใช้ปัญญาก็คือใช้เหตุผลให้ถูกต้องทุกเรื่องเหตุผลในรูป เหตุผลในเสียง เหตุผลในกลิ่น เหตุผลในรส เหตุผลในสัมผัส เหตุผลในธรรมารมณ์ที่มันติดใจอยู่นะ ต้องถามจิตว่ามีติดใจอะไร มีเหตุผลอะไร เหตุผลอันนี้สุขหรือทุกข์อีก เราต้องเทียบเลยต้องรู้จักใช้ปัญญาอย่างนี้หมายถึงแบ่งแยก คำว่าแบ่งแยกก็คือแบ่งแยกเป็นเหตุ แบ่งแยกเป็นผลทั้งเหตุและผลประมวลมาว่าเป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์นั้นจะต้องสรุปลงที่จิตราณะเมื่อรู้ด้วยปัญญาแล้วก็ต้องมีสรุปต้องมีการตัดสินใจว่าอันนี้มันสุขหรือมันทุกข์จิตใจหรือเสียใจหรือต้องวางเฉยอุเบกขาหรือทำให้ว่างนั้นแหละจึงจะเป็นปัญญาที่ไม่ม่งมายไม่อย่างนั้นมันก็จำผิดจำถูกเห็นอะไรนิดได้หน่อยก็สรุปลงเลยเค้าเรียก อธิโมกข์น้อมใจเชื่อเป็นสักการณมรรคาวรรณ เป็นอุปกิเลสฝังแน่นในใจเราอีกคือมีอารมณ์ร่วม

คำว่าอารมณ์ร่วมหรือจิตมันมีความปรารถนาอยู่แล้วมันมีจิตน้อมเอียงอยู่แล้วมันก็ไปเชื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปเชื่อคนนั้นคนนี้พอเค้าพูดอะไรขึ้นมาก็เชื่อเลยโดยไม่ใช้เหตุผลนั้นนะไม่ถูก ฉะนั้นต้องจะตีขนาดไหนพิเศษขนาดไหนเราต้องรู้ได้ด้วยตนเองเป็นปัจเจกตั้ง เนี่ยพระพุทธเจ้าสอนไม่ให้ประมาทคือไม่ให้ประมาทกับอนิจจัง ทุกขัง อนัตตาถ้าสำหรับเค้ามันได้แต่พอเราไปทำเข้ามันไม่ได้อย่างเค้าอาจจะโดนปกปิดซ่อนเร้นหรือหมกเม็ดไว้โดนเค้าหลอก ฉะนั้นเราทุกเรื่องต้องไม่ไว้ใจไม่เชื่อตาเชื่อหูเชื่อจมูกเชื่อลิ้นเชื่อกายเชื่อจิตที่มีปัญญาที่มีเหตุผลไว้ก่อนต้องใช้เหตุผลก่อนแล้วเราจึงจะสรุปลงหรือประมวลมา คำว่าสรุปลงหรือประมวลมาก็หมายถึงของมาก ๆ ให้สรุปลงว่าสิ่งที่น้อยที่สุดเลยต้องว่าอย่างนี้เหมือนกับพระพุทธเจ้าแสดงธรรมมากมายกายกอง ๘๔๐๐๐ พระธรรมชั้นตรีพระองค์ก็สรุปลงสัพเพ ฐัมมา อนัตตา สัพเพ ฐัมมา อนัตตาที่พระองค์แสดงธรรมที่เป็นกุศล แสดงธรรมที่เป็นอกุศลแสดงเป็นกลาง ๆ แสดงเป็นอภัยากฤตกุศลอีกอันเนี่ยถ้าเราจะต้องยึดถือ ถ้าเรายังไม่ออกไปนิพพานเราจะต้องใช้สติปัญญาพิจารณาหลายเห็นมึ้น ถ้าเราคิดว่าเราขอยอมแล้วคือยอมโง่ ๆ ของรู้แค่นี้ยรู้แค่นี้พอนั้นก็พอนั้นไม่ต้องไปหาเหตุผลอย่างพระพุทธเจ้าพระองค์สร้างแสดงมามากมายทุกภพทุกชาติ เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้าจึงเชี่ยวชาญชำนาญทุกเรื่องไม่ว่าเรื่องอะไรพระองค์ผ่านมาทั้งสุขทั้งทุกข์ทั้งดีทั้งชั่วทั้งบุญทั้งบาปหมดเลยเป็นพรหมเป็นเทพเป็นเทวดาทั้งตกนรกเป็นสัตว์เป็นมาทุกอย่างเลย

เพราะฉะนั้นพระองค์จึงเป็นผู้รอบรู้ตัวจริงเพราะฉะนั้นเรามีใจเชื่อพระพุทธเจ้ามีใจเชื่อปัญญา
 ตรัสรู้ของพระตถาคตเจ้าพระองค์ไม่หลอกเราแน่นอนที่นี้พระองค์สรุปไว้แล้วถึงกาลที่ว่ามีคนมีปัญหา
 น้อยคนอยากรู้หรือรู้เร็วเนี่ยก็ต้องเชื่อพระองค์เนี่ยต้องให้ว่างสัพเพ ธัมมา อนัตตาทุกอย่างที่ใครจะไป
 ค้นคว้าหาได้หาธรรมชนิดไหนก็ตามท้ายสุดก็ต้องว่างเปล่าหมดเพราะหามาได้แล้วเป็นเราเป็นของเรา
 หรือเปล่า ความรู้ชนิดต่างๆก็ไม่ใช่เราไม่ใช่ของเราเนี่ย แม้กระทั่งตัวรู้ที่อาตมาบอกตัวรู้ก็ต้องละเลยละรู้
 เพราะอะไรเพราะรู้ไม่ใช่เราไม่ใช่ของเราของพระพุทธเจ้าเห็นมียเนี่ยรูปร่างต้องรูปร่างอีก(หัวเราะ)ไม่มีนั่น
 แผลงจึงจะรู้หมดจดบริสุทธิ์รู้ตามแนวทางของพระพุทธเจ้าเนี่ยต้องรู้แบบนี้แล้วรู้เพื่อนิพพานรูปร่างอย่าง
 เดียวหมายถึงว่าไอ้ความรู้ให้ว่างไปเลยต้องว่าอย่างนี้ เดี่ยวเข้าใจผิดรูปร่างแล้วแต่อาตมาต้องซ้ำเข้าไป
 อีกซ้ำอะไรบอกว่างอย่างบริสุทธิ์(หัวเราะ)ไม่ใช่ว่างใครๆก็รูปร่างทุกคนว่างหมดว่างจากการจากงานว่าง
 จากการเห็นว่างจากการไต่ยินว่างจากการสุดตมว่างจากการล้มเลิกกิเลสข้าวปลาอาหารรูปร่างว่างจาก
 สัมผัสว่างจากการคิดนึกเนี่ยมันว่างได้แต่ว่างอย่างนี้ยังไม่บริสุทธิ์ต้องให้มันบริสุทธิ์ไปเลยว่างจริงๆเลย
 เพียงแต่รับรู้ไม่รับเก็บไว้ฝึกไว้เราต้องฝึกหัดรับรู้ไม่รับเก็บตามเยี่ยงอย่างพระพุทธเจ้าพระอรหันต์เจ้า
 เลยคือตายังที่อยู่ หูที่อยู่ จมูกที่อยู่ ลิ้นที่อยู่ กายที่อยู่ ใจที่อยู่แต่ก็รับรู้ว่าเป็นไม่ใช่เราไม่ใช่ของเรารับรู้ไม่รับ
 เก็บมันก็ว่างแล้วเนี่ยเราต้องฝึกว่างชนิดนี้เอาไว้เราจึงไม่หลงไม่มกมายไม่ต้องไปเชื่อใครคราวเนี่ยเป็น
 ของจริงตามพุทธโอวาทเราไปเชื่อครูบาอาจารย์อะไรครูบาอาจารย์ส่วนมากก็ยังรู้ไม่จริงรู้ไม่ครบถ้วน
 เพราะฉะนั้นเราต้องยอมเป็นคนโง่ โง่รู้น้อยๆเนี่ยสัพเพ ธัมมา อนัตตาเนี่ยว่างให้หมดรูปร่างๆ ไอ้ที่รู้จักให้
 ว่างไปด้วยแต่ว่ารู้จักการรูปร่างนั้นต้องรู้เพราะรู้เพื่อทำมาหากิน รู้เพื่อหาเลี้ยงตัวเองเลี้ยงครอบครัวแต่ท้ายสุด
 เราเลี้ยงตัวเองเลี้ยงครอบครัวได้แล้วเราก็ต้องรูปร่าง(หัวเราะ)ให้ความรู้นั้นก็ให้ว่างไปเพราะจะไปใช้กับ
 นิพพานไม่ได้เพราะนิพพานเป็น นิพพานัง ปรมัง สญญัญญานิพพานว่าง(หัวเราะ)ต้องว่าอย่างนี้เราก็ต้องมา
 รู้จักใช้รู้จัก**กาละเทศะ**ว่าส่วนนี้สำหรับใช้ในทางโลกจึงมีสมมุติบัญญัติมากมายเลยเรียกนั้นเรียกนี้สมมุติ
 บัญญัติเรียกปรมาตตสัจจะก็เป็นสมมุติด้วยกันถ้าสำหรับเป็นเครื่องหมายให้รู้สำหรับผู้ที่ต้องการรู้ไม่ยัง
 นั้นแล้วก็รู้แล้วก็เพียงผู้รู้เท่านั้นเองแต่จิตใจของผู้รู้นั้นก็ยังเป็นทุกข์อยู่ยิ่งรู้อย่างมากก็ยิ่งทุกข์มากอีกรู้อะไร
 ละรู้เรื่องครอบครัวรู้อะไรเรื่องในหมู่บ้านตำบลอำเภอทุกจังหวัดทุกประเทศเนี่ยรู้มากรู้แล้วเป็นสุขหรือเป็น
 ทุกข์เราก็หาเหตุผลผลของเรา เราต้องการสุขหรือต้องการทุกข์ ถ้าเราต้องการสุขเราก็รู้น้อยๆรู้อะไรเพราะตัว
 เราเนี่ยไม่ต้องไปรู้เฉพาะคนอื่นรู้อะไรเรื่องมากแล้วก็มีแต่ทุกข์มากขึ้น เดี๋ยวนี้ นัง นอนไม่เป็นสุขต้องรูปร่างเลย
 ต้องรู้จักว่างซะบ้างจิตใจของเราจะได้มีกำลังเดี๋ยวนี้กว่าว่างแล้วดียังไง ดีแล้วมีกำลังเราจะได้เพิ่มความ
 ว่างอีกเหมือนกับเราสั่งสมข้าวโม่บิณมีแต่บิณได้มากขึ้นมีกำลังมากขึ้นทวีมากขึ้นจนกระทั่งพัฒนาเป็น
 เครื่องบินสูงสุดเลยเค้าไปจรวดกันไปในั้นไปนี่อะไรเราอาจจะแวบถึงเลยเนี่ยจิตมันไปเร็วกว่านั้นอีกจรวด
 ยังไปช้าเนี่ยใช้เครื่องยนต์กลไกแต่จิตนึกฟุ้งไปถึงเลยเนี่ยมันเร็วกว่าเพราะฉะนั้นเราฝึกฝนจิตของเราให้
 ว่างไว้จะนั้นถึงกาลถึงสมัยมันจะมีอนุภาพรวดเร็ว อันเนี่ยปัญญาจึงเป็นมรรค ปัญญาที่แค่มรรคนะแต่
 ถ้าเป็นปัญญาญาณด้วยนะเพราะมันต้องรู้มรรคแล้วมันจึงจะเป็นผลแล้ว แสดงถึงญาณความรู้เพิ่มขึ้น
 แล้ว จากปัญญาเป็นญาณหรือทั้งปัญญาด้วยญาณด้วยบวกกันเข้าไปมันก็จะได้รู้รวดเร็วขึ้นไม่อย่างนั้น
 แล้วเราก็ต้องวิปัสสนาไปเรื่อย(หัวเราะ)วิปัสสนิกไปเรื่อยต้องว่าอย่างนี้นึกหาเหตุผลนั้นเป็นเรื่องหา
 เหตุทุกข์ๆกับเหตุผลที่ต้องไปหาต้องใช้เครื่องมือต้องพิสูจน์ทราบทำไมต้องเป็นอย่างนั้นเครื่องมือแพทย์
 ต้องอย่างนั้นเครื่องมือวิทยาศาสตร์ต้องเป็นอย่างนั้นเห็นมียเนี่ยเค้าพิสูจน์ทราบก็คือพวกวิปัสสนาคือเค้า
 หาเหตุผลตามเหตุตามผลเพื่อจะรักษาโรคที่มันเกิดเพราะอะไรพวกเนี่ยหรือที่วิทยาศาสตร์ทำไมมัน
 ถึงรู้หน้าไปไกลอย่างนั้นอย่างนี้ก็เทียบเข้ากับวิปัสสนาของพระพุทธเจ้านั้นแหละแต่ถ้าเราว่างแล้วเนี่ย

ไม่มีการพิสูจน์ทราบแล้ววางอย่างเดียวเราไม่มีทุกข์ในการพิสูจน์ทราบแล้วเราไม่ต้องไปหาเครื่องไม้เครื่องมือไม่ต้องไปเสียเวล่ำเวลาอะไรอีกแล้วเฝ้าพระพุทธรูปประธานเอาไว้ให้ นี่แหละจึงจะเรียกว่าญาณความรู้ที่พระองค์สรุปลงไว้หมดเลยถึงแก่รู้มากมายขนาดไหนก็ต้องรู้อ่าง(หัวเราะ)ไม่นั้นแกทุกข์เพราะความรู้ก็ยื่น เดิน นั่ง นอน กินไม่ได้นอนไม่หลับก็เพราะห้วงความรู้ก็เฝ้าตายก็ไม่มีใครรู้อีกเฝ้าไปห้วงคนอื่นอีกนะกลัวความรู้ของตัวเองจะหายไป(หัวเราะ)เพราะฉะนั้นเฝ้าต้องวางไปเลยถึงคราวดับหรือไปนิพพานก็ไม่ต้องห้วงใครแล้ววางหมดเลยเวลามีชีวิตอยู่ก็พยายามแนะนำสั่งสอนแล้วก็ฝึกหัดตัดนิสัยให้ใจว่างไว้ ถึงคราวก็วางไปเลยรวดเร็วทันใจเฝ้าต้องใช้สติฝึกหัดชำนาญอย่างนั้น นั่นแหละมันจึงจะสุดยอด ปัญญาคือเหตุผลที่ถูกต้องที่เคยใช้มาตลอดเพราะมันมีความชำนาญแล้วจึงเป็นปัญญาญาณแล้วเกิดญาณความรู้แล้วที่นี้เฝ้าตัวญาณความรู้จะเป็นปัญญาที่สมบูรณ์แบบเพราะมันชำนาญงานแล้วต้องว่าอย่างนี้เฝ้าที่แรกมันยังไม่ชำนาญงานทำไปใช้เหตุผลไปแล้วงานมันก็สอนไปแล้วงานมันก็เกิดความรู้ความเข้าใจไปจนกระทั่งที่หลังเฝ้าไม่ต้องไปทดสอบอีกแล้วทำได้ตามนี้จะได้ตามนี้เลยเหมือนกับซังกิโอบอกว่าใช้ส่วนผสมเท่านั้นก็โอบอกว่าใช้เฝ้าแล้วจะเป็นผลอย่างนั้นอย่างนี้เพราะเค้าทดสอบมาแล้วว่าเออ ! ขนาดนี้แหละพอดีสำเร็จประโยชน์คำว่าพอดีหรือสำเร็จประโยชน์นั้นนะเค้าเรียกมัชฌิมาปฏิปทาทางสายกลางพอดีสำเร็จต้องว่าอย่างนี้ถ้าไม่พอดีไม่สำเร็จก็ยังใช้ไม่ได้ยังไม่เป็นมัชฌิมาตามแบบแผนคือยังไม่วางต้องว่าอย่างนี้สำเร็จแล้วต้องวางเฝ้าว่างนะเป็นมัชฌิมาพอดีเพราะฉะนั้นทำอะไรมันไม่พอดีก็แสดงว่ายังไม่วางยังต้องทำไปเรื่อยๆ(หัวเราะ)เฝ้าทำไปเรื่อยๆนั้นแหละมรรคสังฆม สังฆมมรรคหรือหนทางเอาไว้ที่ยังไม่เข้าถึงความว่างถึงที่สุดหรือสำเร็จถึงที่สุดให้สำเร็จถึงที่สุดแล้วก็วางต้องว่าอย่างนี้เพราะฉะนั้นวางจึงสำเร็จสูงสุดต้องว่าอย่างนี้เพราะไม่มีอะไรไปเปรียบเทียบใช้คำว่าสำเร็จแล้วก็วาง ถ้าไปบอกจู่ๆให้ไปวางเฉยๆเค้าทำใจไม่ได้เค้าไม่รู้เหตุรู้ผลไม่มีต้นไม่มีปลายจู่ๆบอกว่าให้วางเฉยๆนี้เค้ารับกันไม่ได้เพราะเค้าไม่เคยชินเค้าไม่เคยรู้เพราะเค้าไม่เคยปฏิบัติแล้วไม่มี ความเข้าใจในเรื่องวาง จู่ๆเราไปบอกให้เค้าวางเฝ้าเค้าทำใจไม่ได้เพราะยังห้วงครอบห้วงการห้วงงานห้วงอะไรต่อมิมะไรเยอะเยอะห้วงทรัพย์สินสมบัติเงินทองจู่ๆบอกให้วางอย่างเฝ้าให้ทิ้งไปให้หมด หมายถึงว่าเค้าไปเข้าใจผิดหมายถึงว่าวางนี้จะต้องทิ้งให้หมดนะทำลายให้หมดนะไม่ใช่วางของพระพุทธรูปเจ้าก็คือตัดใจวางคือไม่ยึดติดเห็นมัยเดียวไปเข้าใจว่าต้องไปฆ่าทิ้งต้องไปทำลายทิ้งเฝ้าพวกนั้นโง่งงต้องบอกไว้ก่อน เพราะฉะนั้นวางของพระพุทธรูปเจ้าก็คือทำให้วางวางจากสิ่งต่างๆมีอยู่ก็เหมือนไม่มีในใจเราต้องคิดไว้อย่างนั้น ไม่ต้องไปทำลายใครไม่ต้องไปทำลายข้าวของไม่ต้องไปเผาทิ้งทำลายทิ้งพวกโง่งงทั้งนั้นนะพวกเผาทิ้งทำลายทิ้งเฝ้าเอาของดีไปเผาอะไรต่อมิมะไรต่างๆเฝ้าจะนั้นเมื่อเราวางที่ใจได้เราก็ออเคแล้วเราก็จื่อสาระประโยชน์ไปเท่าที่เราต้องการต้องว่าอย่างนี้ในขณะที่เรามีชีวิตอยู่เราก็จื่อสาระประโยชน์จากสิ่งที่เราทำได้เมื่อเราก็จื่อสาระประโยชน์จากสิ่งที่มีได้นั้นแหละถือว่าเป็นผู้มีปัญญาแล้วไม่ใช่มีแล้วก็ได้ทำประโยชน์อะไรเลยนั้นแหละก็สุขหัว ไปเปล่าๆรกเกะกะถ้าไปเก็บไม่เรียบร้อยก็เดี๋ยวก็สกปรกเลอะเทอะอะไรตัวเองก็รำคาญตัวเองรำคาญของที่มีอยู่ด้วยต้องว่าอย่างนี้นั้น เดิน นั่ง นอนก็ไม่เป็นสุขอีก ครั้นถ้าจิตเราว่างแล้วมีอะไรอยู่ไม่มีอะไรอยู่ข้าไม่สนใจแล้วข้าว่างแล้วเอ็งจะทำอะไร ข้าไม่สนใจแล้วไม่ใช่ของข้า(หัวเราะ)ทั้ง ๆที่มีมันต้องตั้งอยู่ที่อยู่ในที่เราดูแลรักษาไว้ก็เพื่อคนอื่นไม่ใช่เพื่อเราต้องคิดอย่างนี้เหมือนของสงฆ์ของสงฆ์ไม่ใช่ของเราต้องว่าอย่างนี้เราเป็นเพียงผู้ดูแลเป็นผู้รักษาไว้เพื่อจะได้เป็นประโยชน์แก่สงฆ์ที่จะมาภายหลังต้องว่าอย่างนี้ถ้าไม่มีก็วางหมดเลยไม่มีสิ่งสมไม่มีอะไรเลย สงฆ์ทั้งหลายก็ไม่ได้อาศัยอะไรเลยต้องว่าอย่างนี้(หัวเราะ)

เยอะเยอะเลยเหตุผลคือปัญญาไม่เท่ากันผู้มีปัญญา แล้วก็ผู้มีปัญญามาก ปัญญาปราณีตพิเศษ สูงสุดเนี่ยแตกต่างกันมากเลยฉะนั้นเหตุผลของแต่ละคนไม่เท่ากันเราก็นึกว่าเหตุผลของเราถูกแล้วเถียง ดันทุรังจะเอาชนะเค้าอีกแต่ถ้าเถียงไป ๆ เค้าอ้างเหตุผลขึ้นมาเราก็แพ้เค้าเพราะเค้ารู้ละเอียดกว่าเราเค้ารู้ รอบครอบกว่าเราเนี่ยจึงเรียกว่ารู้ยิ่งเห็นจริงต้องว่าอย่างนี้เพราะฉะนั้นปัญญาเหล่านี้เนี่ยจึงเป็นพื้นฐาน ของวิปัสสนาคือต้องหาเหตุผลใคร ๆ ก็ต้องชอบปัญญากันทั้งนั้นเลยแต่พอพูดถึงญาณความรู้เนี่ยหาว่า เป็นเรื่องใหญ่แล้วญาณความรู้ต้องเป็นเรื่องฉงเรื่องฉานเรื่องฉนอะไรกันอีกไปโน้นหาเรื่องมีทุกข์แล้ว นึกว่าปัญญาเนี่ยแต่มันก็ปัญญาในฉานปัญญาในญาณแล้วก็ต้องมีญาณรู้ในฉานในญาณอีกวิปัสสนาใน ฉานในญาณอีกโอ้ ! มีตั้งหลายชั้นตอนเยอะเยอะมากมายเลยที่นี้เรารู้ในสิ่งที่คนอื่นไม่รู้เรารู้เพียงแค่ว่า ฉาน หรือรู้แค่ญาณเรารู้ทั้งฉานทั้งญาณรู้ทั้งวิปัสสนาในฉานในญาณเห็นทั้งฉานทั้งญาณก็อนิจจังไม่เที่ยง เห็นในขณะเดียวกันเลยต้องว่าอย่างนี้(หัวเราะ) โอ้ที่นี้จะแยกรู้ว่าอันนี้เป็นฉานเป็นญาณอันไหนเป็น ญาณแล้วจึงจะมาพิจารณาอีกชั้นหนึ่งเออ ! มันอนิจจังยังไปทุกขังยังไปอนัตตตายังไปอีกที่นี้เราข้ามไปเลย ว่างหมดเพราะปัญญาเรารวดเร็วกว่าเราเข้าใจเหตุผลที่ดีกว่าเพราะฉะนั้นเราไม่ต้องไปเสียเวลาอีก เพราะเราฝึกหัดตัดนิสัยผ่านการกลั่นกรองมาดีแล้วต้องว่าอย่างนี้แต่พวกที่ยังไม่ได้ฝึกหัดตัดนิสัยไปพูด ยังไงก็ไม่รู้เรื่องหาว่ายากแต่ความจริงที่พระอาจารย์พูด ๆ เนี่ยเพราะฝึกหัดมาทั้งนั้นนะให้รู้ไว้(หัวเราะ) ปฏิบัติมาอย่างซื่ออย่างตรงฉลาดอย่างซื่ออย่างตรงไม่ฉลาดเอาเปรียบคนอื่นด้วยเราทำเพื่อเราเองไม่ได้ ทำเพื่อใครเพราะฉะนั้นเราทำถวายพระพุทธรูปเจ้าพระธรรมเจ้าต้องทำให้ดีที่สุดไม่ใช่แค่ดีอย่างเดียวดีมาก ก็ยังไม่พอต้องดีพิเศษเลยถวายเป็นพระพุทธรูปบูชาพระธรรมบูชาพระอริยสังฆบูชาเราจะได้อะไรก็ได้ พิเศษได้คนก็ได้คนพิเศษเห็นมียมีรูปพิเศษ มีเสียงพิเศษ มีกลิ่นพิเศษ มีรสพิเศษ มีสัมผัสพิเศษ มี ธรรมารมณอันพิเศษต้องว่าอย่างนี้เนี่ยไม่เหมือนกันหรอกไม่เท่ากันหรอกที่พระพุทธรูปเจ้าว่า **นานาจิต ตังเนี่ย** เป็นอย่างนี้แล้วเป็นปัญญาที่ไม่มีทางเท่ากันด้วยเพราะการสั่งสมเหตุผลของแต่ละคนไม่เท่ากัน ปัญญาที่จะรู้เหตุรู้ผลก็ไม่เท่ากัน

เพราะฉะนั้นเราก็ก่อนคำว่าฟังก่อนก็เหมือนกับว่าเรามีเหตุผลเฉพาะตนแล้วเรารู้มา พอสมควรแล้วแต่เราก็ก่อนศึกษาไปก่อนว่าท่านเหล่านั้นที่เราไปศึกษาคุณะท่านรู้มากกว่าเราหรือเปล่า ถ้าท่านรู้มากกว่าเรามีความฉลาดรอบครอบเราก็ควรจะศึกษากับท่านถ้ารู้เสมอเราหรือเท่ากับเราก็ไปหา ที่อื่นต่อไปต้องว่าอย่างนี้ที่นี้พระอาจารย์ก็สอนสุดยอดคือไปนิพพานเองไปได้หรือเปล่าไปได้ก็ไปเถอะ พระอาจารย์ไม่หวั่นแล้ว(หัวเราะ) ถ้าเองจะไปนิพพานนะแสดงว่าเออ ! ใช้ได้แล้วให้เก่งกว่าพระอาจารย์ ไปก่อนพระอาจารย์ก็ไม่ว่ากันถือว่าได้ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธรูปเจ้าพระอาจารย์เอาคำสอนของ พระพุทธรูปเจ้ามาสอนเพราะฉะนั้นเมื่อเราจำเอาพุทธรูปโอบาทมาสอนไม่ต้องกลัวไม่มีโทษมีแต่ประโยชน์ อย่างเดียวพระองค์สอนสละสุขพอประมาณเพื่อสุขไปบุญล้นเหมือนกันที่พวกโยมได้ทรัพย์สินสมบัติบุตร ภรรยาสามีตามที่ต้องการเป็นสุขชั่วขณะหรือพอประมาณ ครั้นเค้าแก่เค้าตายหรือทรัพย์สินสมบัติเค้า หมดไปโยมก็เป็นทุกข์อีกแต่พระองค์จึงสอนให้สละทิ้งเลยต้องว่าให้ท่านให้หมด ต้องละเว้นให้หมดต้อง อดใจให้เป็นทานเป็นสัสให้หมดฉะนั้นแหละปัญญาที่รู้เห็นตามเป็นจริงอย่างนี้มันจึงจะทำจิตของเราให้ ว่างได้หรือเราจะไปนิพพานได้จึงเรียกว่าปัญญาในทานปัญญาในสัสปัญญาในเนกขัมมะปัญญาในปัญญา แล้วต้องดับรู้ก็เรารู้แล้วก็ด้วยรู้แล้วไม่ต้องยึดติดอีกฉะนั้นทุกสิ่งทุกอย่างเนี่ยเป็นธรรมชาติเป็น ธรรมชาติของมันของโลกต้องว่าของโลก คำว่าของโลกคือไม่ใช่ของเราเราต้องรู้ไว้ด้วยเมื่อเรารู้ว่าเป็นของ โลกไม่ใช่ของเราที่ต้องตั้งใจไม่ต้องไปเสียเวลาอีกแต่ถ้าเรารู้ยิ่งเห็นจริงแล้วเหมือนกับพระองค์ พระองค์ก็ยังสอน สอนอะไร สอนว่าท่านทั้งหลายจงยังประโยชน์ตนประโยชน์ท่านให้ถึงพร้อมด้วยความ

ไม่ประมาทเกิดคือประโยชน์ตนต้องได้ชะก่อนแล้วประโยชน์คนอื่นจะเป็นอันดับรองลงไป ฉะนั้นเราต้องรู้ตรงนี้เมื่อเรารู้ตรงนี้แล้วเราก็จะได้ไม่เป็นทุกข์ไม่เป็นกังวลเพราะเมื่อเราทำกิจหน้าที่ของเราแล้วประโยชน์ของเราเราได้เต็มที่แล้วที่นี้ก็ทุ่มเทช่วยคนอื่นได้เลยไม่ต้องเลือกกาลไม่ต้องเลือกเวลา ไม่ต้องเลือกสมัยทำได้ตลอดต้องว่าอย่างนี้เพราะฉะนั้นเราจำเป็นต้องใช้ปัญญาคือเหตุผลแบบนี้ เพราะฉะนั้นปัญญาจึงเป็นเพียงแค่มรรคนะปัญญาเป็นผลก็หมายถึงว่าผลของปัญญาก็คือต้องว่างแล้ว เสร็จธุระกิจการงานหน้าที่นั้นแหละคำจึงเรียกผลของปัญญา เดี่ยวพระอาจารย์พูดถึงแต่เรื่องปัญญามรรคปัญญาเป็นต้นเหตุนะไม่เห็นพูดปัญญาของผลบ้างเลยก็ถ้ามันเสร็จการเสร็จงานก็เป็นผลของปัญญาทั้งนั้นเลยเพราะการงานทุกชนิดทุกประเภทต้องสำเร็จด้วยปัญญาแล้วก็ไม่ใช่แค่นั้นจะต้องมี วิริยะ ความเพียร มีขันตอดกลั่นอดทน มีสังขะความจริงใจ มีอธิษฐานปรารถนาที่จะทำ มีเมตตารักใคร่มีใจเมื่อสำเร็จแล้วจึงจะอุเบกขาได้นั้นแน่ถึงว่าปัญญานี้ยังอยู่ระดับกลางอยู่จะต้องบอกอย่างนั้นะยังมี วิริยะ ขันติ สังขะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขาอีกน่าแปลกมัยแต่ทุกคนเพราะอะไรจึงว่าอยู่ระดับกลาง เพราะทาน สีล เนกขัมมะ ปัญญาเนี่ยอยู่เพียงลำดับที่๔เท่านั้นเอง วิริยะ ขันติ สังขะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขาอีกตั้ง ๖ อย่างเนี่ยเห็นมัยสำคัญทั้งนั้นเลย ที่นี้เรารู้ว่าเออ! เหตุผลทั้งนั้นนะทุกอย่างเป็นเหตุผล เหตุผลที่เราจะต้องเพียรต้องขยันคำเรียกวินัยเนี่ย เดี่ยวพวกเนี่ยก็จะต้องเอาพวกนี้แหละที่จะต้องพูดถึงวินัยความเพียร ตอนนั้นก็ต้องเอาปัญญามรรคเป็นหนทางให้รู้ชะก่อนว่าปัญญาเป็นยังไปปัญญาก็คือ เหตุผลที่ถูกต้องเนี่ยเป็นพื้นเป็นฐานที่เราจะต้องก้าวสูงขึ้นไปอีกไม่ใช่พอใจยินดีแคปัญญา เป็นญาณที่ พระองค์ยังแสดงไว้ว่าวิริเยน ทุกขมจเจตiconเราจะล่วงทุกข์ด้วยความเพียรเห็นมัย ทำไมพระองค์ไม่บอกว่า บางแห่งจึงว่าสำเร็จด้วยปัญญาก็คือระดับกลางนั้นยังต้องมีเหตุผลที่สูงกว่านั้นอีกเพราะเราต้องทำให้ สูงไปอีกเพียรขึ้นไปอีกอดกลั่นอดทนให้ไปอีกต้องมีความจริงใจไปอีกไม่พอใจแค่นี้เหมือนโยมเกิดมาเป็นมนุษย์โยมได้มนุษย์สมบัติแล้วมีกินมีใช้ยังไม่พอยังต้องไปสวรรค์ไปพรหมสูงสุดต้องไปนิพพานอีก เห็นมัยเนี่ยมีขันตอดตรงนี้ ปัญญาแค่มุขย์นี้ไม่พอสวยต้องมีปัญญาเป็นพรหมเป็นเทพอีกแล้วก็ไปนิพพาน จึงจะเรียกว่าปัญญาสูงสุดแต่ตอนนั้นคำคงไม่เรียกปัญญาแล้วคำเรียกวินัยปัญญาล้วนหรือปัญญาวิ สุทธิแล้วเป็นปัญญาที่บริสุทธิ์สะอาดแล้วเพราะฉะนั้นมีขันตอดมากมายเลยเพราะฉะนั้นอย่าไปเอาอย่า ไปหลงติดเพียงแค่วิปัสสนาคือเหตุผลเท่านั้นเองต้องว่าอย่างนี้ต้องให้ว่างอย่างบริสุทธิ์นั้นแหละจึงจะ ยอดเยี่ยมมีอะไรก็ว่างหมดเหมือนกับที่พระอาจารย์พูดไว้วันนั้นนะมรรคสัมมาทิฎฐิเห็นก็ว่างเลยต้องว่า อย่างนี้ความเห็นไม่มีความเห็นว่าง ดำริว่างพูดจากี่ว่างไม่มีการพูดอีกการงานก็ว่างอาชีพก็ว่างความ เพียรก็ว่างการระลึกก็ว่างการตั้งใจมั่นก็ต้องว่างไม่ต้องตั้งใจแล้วว่างเพราะมันว่างแล้วก็ไม่ต้องตั้งใจแล้ว ชานีชานาญในการว่างแล้วไม่ต้องตั้งใจที่คำเรียกว่าปัจฉัจจังอย่างหนึ่ง แล้วก็รู้ได้โดยไม่ต้องกำหนดจิต อย่างหนึ่งไม่ใช่ทำอะไรก็ต้องกำหนดรู้มันรู้ยังไปไหนไม่ได้มันกำหนดรู้ผิดรู้ถูกอีกต่างหากยังต้องอาศัย เวลาการเปลี่ยนแปลงยังมีต้นเหตุแห่งความเปลี่ยนแปลงอีกเยอะเยอะเลยเพราะฉะนั้นเราต้องว่างให้ได้ ต้องฝึกหัดให้ว่างให้ได้ฝึกหัดแล้วที่หลังก็โปะนะทุกเรื่องต้องว่าอย่างนี้จะพูดจะทำอะไรก็เป็นไปตามที่ เรากำหนดความว่างอย่างอื่นไม่เอากำหนดให้ว่างอย่างเดียวให้มีแต่ว่าง ๆ อันนี้เป็นการฝึกหัดไปก่อน หมายถึงเอาเป็นมรรคไปก่อนเหตุผลๆในปัญญาก็คือให้ปัญญากำหนดรู้ว่างอย่างเดียวให้มันชานาญให้ได้ ให้เกิดญาณความรู้จากการว่างให้ได้และเดี๋ยวมันก็พัฒนาไปเองเป็นความชานีชานาญเองแล้วเราก็จะ เข้าใจเหตุผลที่ถูกต้องโดยไม่ต้องใช้เหตุผลเลยพอรู้ก็ตัดสินใจได้แล้วไอ้เนี่ยคิด ไอ้เนี่ยถูกเพราะอะไรจึงรู้ว่า ไอ้เนี่ยผิด ไอ้เนี่ยถูกเพราะมันผ่านความถูกความผิดมามากแล้วใช้เหตุผลมามากแล้วลงปัญญาใช้เหตุผลได้เลย เนี่ยไม่ผิดแบบแผนเพราะความชานาญเกิดขึ้นนั่นเองวิเศษความชานาญเข้าอกเข้าใจง่ายเนี่ยเข้าใจดีแล้ว

ตัดสินรวดเร็ววิทกวิจารณ์สารไม่มีไม่ปรุงแต่งแล้วเนี่ยเพราะว่างแล้วเนี่ยเป็นอย่างนี้เนั้นเราก็ค
ต้องฝึกหัดว่างไปตลอดดิน เดิน นั้น นอนเหตุผลที่เคยใช้มากมายนั่นก็เป็นเหตุผลเฉพาะทางหรือเรียกว่า
เฉพาะทางยารักษาโรคนั้นโรคนี้หรือสาขาวิชาอาชีพนั้นอาชีพนี้เนี่ยเค้าเรียกฉลาดเฉพาะทางปัญญา
เฉพาะทางตอกเตอร์หมาใหญ่เฉพาะทางบอกอย่างนี้ไม่เหมือนพระพุทธเจ้าสัมพััญญ์รู้ทุกอย่างเลยรู้ทุก
ทางเลยต้องว่าอย่างนี้พระองค์ครอบงำหมดเลยเนี่ยแล้วยังมานึกว่าเก่งหรือแข่งดีดีเสมอพระพุทธเจ้า
แล้วยังมีหลบลูกดูหมิ่นพระพุทธเจ้าพระธรรมเจ้าพระอรหันต์เจ้าพวกเนี่ยไอ้พวกเนี่ยไม่รอดหรอกตาย
แล้วยังไปอาศัยบุญของพระพุทธเจ้าพระธรรมเจ้าพระอรหันต์อีกเห็นมียเนี่ยตัวมันเองยังไม่รอดยังจะไป
พึ่งพาอาศัยยามตายอีกยามเป็นนรกดูไว้เต็มที่แล้วยามเป็นยังไม่รู้จักยังไม่ทำความคุ้นเคยยังไม่มอบ
น้อมยังไม่เงี่ยหูฟังไม่ตั้งใจทำตามต้องว่าอย่างนี้เวลาตายแล้วจะให้พระพุทธเจ้าช่วยพระธรรมเจ้าช่วย
พระอรหันต์เจ้าช่วยท่านไม่รู้จักหลอกคนแบบนี้ต้องบอกอย่างนี้(หัวเราะ)เวลาเป็นอยู่ยังไม่ยอมรับท่าน
เลยแล้วตายแล้วยังจะมายอมรับได้ในบุญที่จะเกิดจากพระองค์หรือพระธรรมหรือพระสงฆ์ก็ได้เพราะ
อะไรเป็นอยู่มันก็ไม่ตั้งใจทำเหมือนมันให้ขอทานจะให้อย่างเสียไม่ได้ไอ้พวกเนี่ย ไม่เคารพในทานไม่มี
เหตุผลในการให้ไม่ได้ใช้ปัญญาในการทำต้องว่าอย่างนี้ทำเหมือนโยนให้ทิ้งให้เนี่ยในพระไตรปิฎกมีนะ
ไม่โชอาดมาไปพูดเรื่อยเฉื่อยนะอันเนี่ยพระองค์แสดงไว้ในพระไตรปิฎกนะให้อย่างเสียมิได้ให้เหมือน
โยนให้หรือไม่ปรารถนาดีที่จะให้เลยฉะนั้นเราต้องนอบน้อมให้เป็นประโยชน์ให้ด้วยเหตุผลที่ถูกต้องก็คือ
ปัญญาเนี่ย

ศรัทธาที่เกิดจากปัญญานั้นแหละจึงจะมีผลมากคือใช้เหตุผลถูกต้องแล้วสมควรให้แก่น้อยก็มีค่า
มีประโยชน์ต้องว่าอย่างนี้เห็นแก่ผู้รับแล้วมีใจน้อมระลึกถึงทราบซึ่งในใจเนี่ยถ้าเราไม่ได้จากเค้าชีวิต
เราคงไม่รอดต้องว่าอย่างนี้หรือเราจะทุกข์ยากลำบากมากมายเราจะเห็นคุณค่าแม้ของเล็กน้อยเหมือน
พระพุทธเจ้าสอนให้เห็นโทษสักว่าเล็กน้อยเหมือนกันเหมือนผงธุลีเข้าตาเราไม่รักษาเดี๋ยวก็ตาแดงเดี๋ยว
ก็พลอยตาบอดไปเลยเนี่ยเพราะฉะนั้นก็ดูถูกไม่ได้ของดีของไม่ดีเช่นเดียวกันผลไม่มีพิษผลไม้ที่ไม่มีพิษ
ไอ้ผลไม้ที่ไม่มีพิษก็กินอร่อยบำรุงกำลังทำให้มีสังขารร่างกายเป็นสุขผลไม้ไม่มีพิษกินเข้าไปทำให้เสียชีวิต
หมดเหมือนกันนะความชั่วความเลวก็เหมือนกันอย่างนั้นนะมีเหตุผลที่เป็นทุกข์และเป็นสุขต่างกันมีผล
ต่างกันนะฉะนั้นเหตุผลก็คือปัญญาเหตุผลปัญญาก็คือสุขคือทุกข์หรือต้นเหตุสมุทัยเป็นเหตุทุกข์เป็นผล
สมุทัยเป็นเหตุนิโรธเป็นผลมรรคเป็นเหตุเนี่ยพระองค์ก็แสดงเหตุผลก็คือสุดยอดของปัญญาแล้วต้องมารู้
ทุกข์รู้โทษก่อนแล้วจึงจะมาประพฤติปฏิบัติเมื่อได้รับผลว่าสุขหรือทุกข์แล้วเนี่ยคือเป็นผลของปัญญา
หรือผลที่ตนคิด ตนทำ ตนปรารถนาที่เพียรพยายามด้วยเหตุผลอันชอบธรรมต้องว่าอย่างนี้บางคนก็
ได้มาด้วยความไม่ชอบธรรมเมื่อได้มาด้วยเหตุผลอันไม่ชอบธรรมมันก็ไม่บริสุทธิสะอาดมันก็ต้องมีวิบาก
เดี๋ยวมันก็ซำรุดเสียหายเราได้ของอะไรก็ได้ไม่สมบูรณ์แบบได้อะไรมากมีซำรุดมีตำหนิไม่เป็นที่เชิดชูใจมี
อะไรเพราะไม่ใช่เราไม่ใช่ของเราเพราะเราไปเอามาอย่างนั้นอย่างนี้ไปแก่งแย่งทำให้เสียอะไร
พวกเนี่ยเพราะฉะนั้นเราจะพบอะไรจะได้อะไรก็ดีไม่นานเดี๋ยวมันก็ต้องมีการซำรุดเสียหายแตกหักผุพัง
และนั่นแหละเป็นกรรมของเราที่เราเคยทำลายของดีให้เป็นของเสียมา ถ้าเรามีของดีเราก็พยายามทำนุ
บำรุงรักษาไม่ให้มันอนิจจังไปเร็วใช้อย่างมีสติค่อยบางค่อยกร่อนบ้านแต่ก็ไม่เสียไปทุกข์ไปแล้วค่อยบาง
ค่อยกร่อนมันแตกทำลายเราก็ไม่เสียใจเพราะเราใช้มาคุณค่าแล้วชีวิตของเราที่มีศีลมีธรรมมีความว่าง
นั้นหรือเรามีศีลมีธรรมเรามีปกติสุขถึงเวลามันตายเราก็ไม่หวงแล้วตายแล้วก็อย่างน้อยเราก็มีสุข สุขคติ
เป็นที่ไปแล้วอย่างสูงสุดก็นิพพานแล้วไม่ต้องมาเวียนว่ายตายเกิดแล้วยอมทุกข์ยอมทนยอมลำบากชาติ
นี้ชาติเดียวอย่าให้เกิดมามีทุกข์ในชาติหน้าภพหน้าอีกตัดใจทิ้งเลยต้องว่าอย่างนี้บ้างขอให้เราจนมีทุกข์

ในชาตินี้ถ้าในชาตินี้ชาติเดียวขออย่าให้ความจนติดมาในชาติหน้าภพหน้าอีกถึงเราจะอดจะทุกข์จะยากอย่างไรเราก็พยายามรักศีลรักธรรมไม่ให้ผิดศีลผิดธรรมไม่ฆ่าใครเคำมากิน ขโมยใครมากิน ประพฤติผิดบุตตรภรรยาสามีหลอกลวงต้มตุ๋นเคำมากินเนี่ยไม่มามัวเมากินเหล้าเมายาอะโรมอมเมาตัวเองบั่นทอนสติปัญญาตัวเองแล้วเราจะเห็นความโง่ของตัวเองนะเหล้ามันก็อยู่ส่วนเหล้าเดี๋ยวนี้ไม่ใช่ใครเคำให้กินง่าย ๆ นะต้องไปซื้อเคำอีกเสียตั้งค้่อีกแล้วก็มอมเมาตัวเองอีกนั่นแหละเห็นมัยทำร้ายมอมเมาตัวเองเนี่ยพระองค์ว่าพวกประมาทแล้วก็บรรดาสี่ทั้ง๕ข้อเนี่ยข้อไหนหนักที่สุดเนี่ยพระองค์ว่าข้อ๕ เนี่ยเป็นผู้ประมาทเพราะอะไรเมาเข้าไปแล้วประมาทอาจฆ่าพ่อฆ่าแม่ฆ่าพระอรหันต์เจ้าได้เห็นมัยไอ้ข้ออื่นยังไม่ถึงขนาดนั้นยังมีสติปัญญาพอรู้เหตุรู้ผลได้ แต่ข้อสุราเนี่ยหนักเพราะมอมเมาตัวเองด้วยแล้วก็คิดดูซิขณะนี้ปัจจุบันตัวเองก็โง่ตกดานแล้ว แล้วถ้าไปชาติหน้าภพหน้าอีกไม่มีพ่อแม่ครูบาอาจารย์แนะนำสั่งสอนไม่เชื่อไม่ฟังอีกแล้วจะขนาดไหนมันก็ต่ำลง ๆ เป็นสัตว์เดรัจฉาน เป็นเปรต อสุรกายท่ายสุดตกนรกหมดเลยเนี่ยมีแต่ต่ำลง ๆ เพราะฉะนั้นเราก็ต้องใช้เหตุผลให้มากขึ้นจะทำอะไรจะเห็นอะไรได้ยินได้ฟังได้ทราบได้รู้สึกอะไรว่าไอ้ที่มาให้เราเคำปรารถนาอะไรทุกอย่างไม่ได้ฟรีแน่นอนเหมือนพวกซื้อเสียงอะไรพวกเนี่ยทั้งนั้นแหละเคำมาให้เราเพราะฉะนั้นอย่าไปหลงติดเอาของเคำเป็นข้าเป็นทาส แล้วก็มีความทุกข์เพราะฉะนั้นทุกสิ่งทุกอย่างต้องใช้เหตุผลคือปัญญาเนี่ยเมื่อเราดูเห็นเข้าใจในผลแล้วเราก็อยู่เป็นปกติได้แล้วถึงเราทุกข์เราจนเราลำบากเราก็กินหาเลี้ยงตัวเองเลี้ยงครอบครัวได้หน่อยได้มากพระพุทธเจ้าสอนให้มรรคน้อยสันโดษ คำว่ามรรคน้อยสันโดษตามมีตามได้ก็คือว่าไม่ใช่พระองค์สอนให้ซีเกียจนะหมายถึงว่าเราต้องทำความเพียรสุด ปัญญาสุดกำลังเร็วแรงสุดความสามารถแล้วมันได้แค่ไหนพระองค์สอนให้พอใจนั่นแหละมกน้อยสันโดษคือได้มาเท่าบุญเท่าวาสนาเท่าปัญญาของเราต้องบอกอย่างนี้ ถ้าเราปรารถนาให้มากกว่านี้เราต้องเพียรให้มากกว่านี้ต้องทำให้มากกว่านี้นั้น เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้าไม่เหมือนใครไปจำเอามาทั้งดุ้นเข้าใจผิดเดี๋ยวจะหาว่าพระพุทธศาสนาเป็นกาฝากทำให้ประเทศยากจนไอ้พวกนี้เข้าใจผิดนะพระองค์ไม่เคยสอน พระองค์สอนวิริเยน ทุกขมจเจตดิคนเราจะล่วงทุกข์ด้วยความเพียรเราทุกข์เราไม่มีกินเสื้อผ้าอาภรณ์ใส่ไม่มีข้าวปลาอาหารไม่มีที่อยู่อาศัยหรือไม่มีหยูกยารักษาโรครักษาไข้เจ็บก็ต้องขยันขันแข็งไม่ใช่งอมืองอเท้า นั่นนะอย่าไปเข้าใจพระพุทธศาสนาผิดต้องพูดไว้ให้ฟังไว้ เดี๋ยวจะมาเข้าใจพระพุทธศาสนาผิดแต่ว่าพระท่านก็ไม่ได้บังคับศรัทธาพวกโยมไว้พระองค์สอนให้ไปบิณฑบาตรด้วยแล้วก็รู้ขออย่างพระอริยะเจ้าคือไม่เอ่ยปากขอพอยินพอให้เคำเห็นใครใส่ก็ใส่ใครไม่ใส่ก็รู้โดยอาการไม่ใส่เราก็กินข้างหน้าอีกเนี่ยให้รู้เอาไว้ด้วยไม่ใช่ไปเรียกร้องเอาจะกินนั่นกินนี่เนี่ยพวกนี้ไม่ประพฤติตามเอียงอย่างเนี่ย ตามพระพุทธโอวาทพวกเนี่ยพระองค์สอนให้ขออย่างพระอริยะเจ้าคือเพียงไปให้เคำเห็นรู้ความประสงค์เท่านั้นเองใครจะใส่ก็ซ้งไม่ใส่ก็ซ้งไม่ได้เรียกร้องไม่ได้บอกนี่แหละให้เข้าใจเอาไว้ด้วยเนี่ยเพราะฉะนั้นเนี่ยเป็นปัญญาของพระพุทธเจ้าที่นี้เรารู้แล้วเราเข้าใจแล้วมาทำความเข้าใจให้ถูกต้องเหตุผลคือถูกต้องอะไรเออ ! พอดีกินอิ่มแล้วอยู่ได้แล้ววันนี้พอดีมีกินมีใช้แล้วพออาศัยเป็นปัจจัยเครื่องอาศัยเท่านั้นเอง คำว่าเป็นเพียงปัจจัยเครื่องอาศัยไม่ใช่เราไม่ใช่ของเราเหมือนกับที่อยู่อาศัยเนี่ยเห็นมัยเวลาเราหลบร้อนก็เข้าที่อยู่อาศัยในบ้านในเรือนหนาวก็ปิดประตูห้องเข้าก็อยู่ในบ้านในเรือนเนี่ยป้องกันเป็นเพียงปัจจัยเครื่องอาศัยแบบนี้ไม่ให้ยืติดไม่ให้เป็นสภาวะที่พึ่งด้วยนะพออยู่พออาศัยพอเจ็บไข้ได้ป่วยถ้ามีหมอมียาก็รักษาไปถ้าไม่มีหมอไม่มียากก็ใช้ธรรมโอสถพิจารณาธรรมทั้งหลายให้รักษาใจเอาไว้ไม่ให้หวั่นไหวกับความทุกข์เวทนาทางกายทางจิตที่เกิดจากโรครักษาไข้เจ็บนั้นนั่นแหละให้รู้เอาไว้จะได้ไม่ใช่เวลาป่วยไข้เจ็บนึกถึงหมอมถึงยาโอตครวญหมอกก็ไม่มียากก็ไม่มีเพราะอะไรเพราะเราไม่ได้ทำบุญทำความดีไม่ได้ถวายยาเอาไว้ถ้าเราได้ถวายยาไว้

ถึงเวลามันเกิดทุกข์เวทนาเนี่ยแต่เวทนาไม่สามารถครอบงำใจเราได้เลยเพราะเราได้ทำถាយ
ยาไว้มันก็ทำปฏิกิริยากับเวทนาเองเราก็นึกถึงว่าเออ ! ยาที่เราถាយไว้มารักษาใจเราเพราะฉะนั้น
ตอนนี้เราอยู่ในป่าในเขาหรือเราไม่มีหมอนไม่มียานีเยถ้าเราจะตายเลือกไปนึกถึงหมอนถึงยานีเยอันนี้
เทศถือศาสดาอื่นเลยเนี่ยให้รู้ไว้มีโทษถึงขนาดนั้นเพราะฉะนั้นอาตมาเคยคิดอยู่ป่าอยู่เขาเนี่ยป่วยหนัก
เลยจะตายเนี่ยจิตมันเพ็งนึกถึงหมอนถึงยานีเยมีตัวรูขึ้นมาเลยมันห้ามกันอย่างรวดเร็วเป็นอันธมณีสัตตฤเทศ
ถือศาสดาอื่นนะถ้าเราจะตายเราอุตสาห์จะตายเวลาตายเลือกนึกถึงหมอนเนี่ยเอายานีเยไปนั่งเนี่ยผัดแล้ว
ตายก็ต้องตัดทิ้งเลยนึกถึงพระพุทธเจ้าใครบ้างไม่ตายแม้พระองค์ผู้ทรงฤทธิ์ทรงเดชทรงความรู้มากมาย
ยังทรงปรินิพพานเลยพระอรหันต์เจาก็ปรินิพพานไปมากมายแล้วทำไมเราจึงไม่นึกถึงพระพุทธเจ้าพระ
ธรรมเจ้าพระอรหันต์เจ้าซึ่งเป็นพระบรมครูที่เราอ้างเพื่อเราบวชเพื่อมรรคผลนิพพานเพื่อเอา
พระพุทธเจ้าเป็นสรณะที่พึ่งก็คือเอาเป็นตัวอย่างนั้นแหละ เอาพุทธโอวาทคือพระธรรมปฏิบัติตามคำ
สอนปฏิบัติตามพระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามธรรมตามพุทธโอวาท เพราะฉะนั้นเนี่ยเราจะได้อะไรไม่เกิด
วิตกวิจารณ์สังขารจะได้ไม่ปรุงแต่งอันนี้เป็นอุบายของพระพุทธเจ้าอีกเหมือนกันนะเป็นปัญญาที่ใครคิด
ไม่ถึงไม่งั้นพอจะตายละก็นึกถึงลูกถึงเมียถึงพ่อถึงแม่ร้องไห้ร้องไห้ให้ไว้วายเนี่ยพวกเนี่ยจิตไม่สงบมีคติ
ไม่แน่นอนต้องนึกถึงพระพุทธเจ้าพระธรรมเจ้าพระอรหันต์เจ้าผู้วิเศษท่านยังปรินิพพานมรณะภาพยัง
ตายเพราะฉะนั้นเราก็มีสภาวะอย่างเดียวกันน้อมระลึกถึงท่านแทนที่จะมานึกถึงหมอนถึงยานีเยถ้าเป็นโรค
กรรมเนี่ยรักษาเท่าไรก็ไม่หายหรือยากก็ช่วยไม่ได้ให้รู้ไว้พระพุทธเจ้าตรัสไว้ชัดเจนในพระไตรปิฎกที่
อาตมาอ่านพบเนี่ยอำนาจหมอนยาพระปริตรอำนาจเมตตาก็คุ้มไม่ได้ถ้ามีบุญกรรมจะนั้นเราต้องยอมรับ
ความจริงว่าเออ ! เราเจ็บเราไข้จริงแต่หมอนก็รักษาแล้วยาเราก็กินแล้วแต่รักษาไม่ได้แสดงว่าเราต้องมี
บุญกรรมต้องทำกรรมมาแต่ก่อนเราต้องยอมรับความจริงอันนี้แล้วจิตของเราจะได้ไม่มีเวทนาจะได้ไม่
ส่ายส่ายไม่วุ่นวายไม่ฟุ้งซ่านจิตของเราจะได้สงบเพราะเรายอมรับความจริงว่าเออ! แก่เจ็บตายเป็นของ
จริงเกิดมาทุกข์จนลำบากยากแค้นเราก็ต้องยอมรับว่าเป็นความจริงเพราะเราใช้กรรมในอดีตกรรมที่เรา
ทำไว้ไม่ดีต้องว่าอย่างนี้ แต่จิตเราต้องว่างอย่างเดียวสละทรัพย์เพื่อรักษาอวัยวะ สละทรัพย์อวัยวะเพื่อ
รักษาชีวิต สละทรัพย์อวัยวะและชีวิตเพื่อรักษาธรรม ธรรมนั้นได้แก่อะไร ธรรมนั้นได้แก่ความว่าง
ทรัพย์สิ้นสมบัติสละไปหมดแล้วรักษาตัวรักษาตาหูแขนขาเนี่ยหมดวางไปแล้วครั้งทรัพย์สมบัติหมดไป
แล้วแต่โรคมันยังแรงอยู่ยังรุกรามไปต้องตัดแขนตัดขาควักลูกตาออกอีกเพื่อรักษาชีวิตเอาไว้แม้กระทั่ง
ตัดแขนตัดขาควักลูกตาออกไปแล้วก็ยังไม่หายถึงตายเราก็ต้องทำจิตของเราให้ว่างต่อไปเหมือนกับที่เรา
สละทรัพย์สละอวัยวะตอนนี้เราก็ต้องสละต้องมาสละชีวิตเพื่อรักษาธรรมคือความว่างอีก ฉะนั้นเราเดิน
เดิน นั่ง นอนก็อ้อมอ้อมความว่างคืออ้อมอ้อมพระนิพพานเนี่ยเราต้องยอมรับความจริงอันนี้แล้วจิตเราก็
จะไม่เกิดทุกข์เวทนาทางกาย เวทนาทางกายมีอยู่แต่ไม่สามารถครอบงำทางจิตเราได้เค้าเรียกจิตอยู่
เหนือเวทนา คำว่าจิตอยู่เหนือเวทนาคือจิตอยู่เหนืออารมณ์คือเหนือรูป เหนือเสียง เหนือกลิ่น เหนือรส
เหนือโผฏฐัพพะสัมผัส ไม่มีธรรมารมณ์อย่างอื่นเพราะจิตว่าง จิตจึงไม่มีเวทนาคือไม่สุขไม่ทุกข์ไม่ดีใจไม่
เสียใจไม่ต้องอุเบกขาด้วยเพราะฉะนั้นเราก็ต้องฝึกหัดเอาไว้รู้เอาไว้เป็นภูมิคุ้มกันเวลามันจะตายจริงๆจะ
ได้นึกถึงพระอาจารย์บอกเอาไว้สอนเอาไว้เป็นอุบายระงับวิตกวิจารณ์สังขารไม่ปรุงแต่งเป็นการระงับ
เวทนาทางจิตที่เรื่องจิตเพ็งจิตนั้นแหละแล้วก็อุบายสละคืนนั้นแหละที่พระอาจารย์ให้ไปนั้นแหละสอนไป
นั้นนะแล้วมากมายก่ายกองพวกโยมเนี่ยถึงว่ามีบุญได้ยินได้ฟังมากกว่าใครต้องว่าอย่างนี้แต่ต้องไป
นิพพานให้ได้พระอาจารย์กำลังลุ่มอยู่เพราะฉะนั้นเมื่อเรารู้แล้วเนี่ยเป็นปัญญาของพระพุทธเจ้าเค้าเรียก
ปัญญาตรัสรู้(หัวเราะ)ปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าคือรู้ด้วยเหตุด้วยผลถูกต้องถูกทำนองคลองธรรมที่

ชอบไม่ผิดศีลไม่ผิดธรรมไม่ผิดกฎหมายบ้านเมืองเนียเป็นปัญญาของพระพุทธเจ้าที่นำมาสั่งสอนเพื่อให้จิตของเรานั้นสงบระงับคือทั้งทางเหตุทางผลคือให้ว่างเปล่าเพื่อให้เข้าถึงนิพพานัง ปรมัง สุตัญญัง ปัจจุบันกันิพพานัง ปรมัง สุขขังเพราะจิตไม่มีอารมณ์ให้จิตว่างเข้าไว้เมื่อเรารู้เรายอมรับความจริง แล้วเราก็ไม่โวยวายหมอมจะรักษาให้ก็โมทนาสาธุ ไม่รักษาก็ไม่เป็นไรใจเราก็ให้ว่างไว้เพราะถือว่าเราเป็นคนมีกรรมเป็นพระมีเวรมีกรรมเป็นโยมมีเวรมีกรรมเนียต้องยอมรับความจริงอันนี้อ้าวที่นี้เอยากรู้อะไรก็ให้ถาม....ถามอีก....ปัญญาต้องพูดไว้กว้างๆนั้นนะสรุปลงแล้วก็พูดเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตายเนียไม่พ้นไปหรอกแต่ไม่ได้พูดให้มันชัดๆลงไปเท่านั้นเอง(หัวเราะ)ต้องมาสรุปเรื่องหมอเรื่องยาอะไรก็เรื่องของคนเจ็บคนไข้อะไรเนียเห็นมัยเนียก็เป็นปัญญาเดี๋ยวจะมานึกว่าพระอาจารย์มาพรรณาะอะไรกันนักหนา(หัวเราะ)ไม่ใช่พรรณากัตามแนวทางพระพุทธเจ้าโดยที่ไม่ให้โยมรู้ตัวเองต้องว่าอย่างนี้(หัวเราะ)ก็พูดถึงเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตายเนียไม่ได้นึกถึงอะไรให้โยมเบื่อหน่ายต้องว่าอย่างนี้ต้องสรุปลงตรงนี้แล้วโยมก็เออ! ฟังมาตั้งนาน(หัวเราะ)ท้ายสุดเหตุผลก็คือเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตายแล้วก็ให้ว่างไม่ให้อึดติดเนียสรุปลงแค่นี้ให้ยอมรับความจริงอ้าว ! ใครจะมีอะไรถามอีกเนีย...แต่ละวันๆก็พยายามไม่ให้เหมือนกันใครอยากรู้เพิ่มเติมก็ถามอีก...ก็หมดวันหนึ่งแล้วอนิจจังไปอีกวันแล้ว(หัวเราะ)เกิด แก่ เจ็บ ตายไปอีกวันแล้วหายไปอีกวันแล้วๆโยมจะไปทุกข์กับอะไรทุกข์มันทำไมทุกข์เพราะอะไรถามเหตุถามผลตัวเองถามจิตมันดูแจะทุกข์ทำไมโง่ดักดานยังไม่พออีก(หัวเราะ)ยังจะมาเพิ่มทุกข์ให้หนักอกรกใจอีกถามซึที่นี้มีอะไรก็ถามอยากรู้อะไรก็ถาม...

ชณะชัย เมฆา ผู้ถอดความและจัดพิมพ์

วันศุกร์ที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๒

เวลา ๑๓.๓๓ น.